

УДК 378. 37.03

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТ-КАРТ ЯК ІННОВАЦІЙНОГО МЕТОДУ РОЗВИТКУ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Харченко Інна Іванівна

д. пед. наук, професор кафедри
державно-правових дисциплін та українознавства,
Сумський національний аграрний університет
kharchenko-inna@ukr.net

Осьмакова Катерина Павлівна
студентка

Сумський національний аграрний університет
huaweiuser6241117@gmail.com

Анотація: Стаття присвячена проблемі застосування в навчальному процесі закладу вищої освіти інноваційного способу опрацювання матеріалу за допомогою інтелект-карт. Визначено, що інтелект-карти допомагають студентам набагато простіше опрацювати великі обсяги лекційного та самостійного матеріалу. Використання інтелект-карт під час практичного заняття дозволяє швидше запам'ятовувати інформацію, не витрачаючи час для конспектування. Зроблено висновок про те, що використання інтелект-карт дозволяє оптимізувати процес конспектування, впливає на якість запам'ятовування інформації, надає їй особистої значущості та системності.

Ключові слова: інтелект-карти, майбутні фахівці, самоосвітня компетентність, конспектування, заклад вищої освіти.

Нова модель освіти в Україні покликана переорієнтувати навчально-виховний процес на становлення духовно-здорової особистості, здатної продуктивно мислити, вирішувати проблеми сьогодення і майбутнього. Головним завданням викладача закладу вищої освіти є навчання та виховання особистості, здатної до самореалізації, професійного зростання й мобільності в умовах реформування сучасного суспільства. Для цього необхідні нові прийоми і способи роботи з навчальною інформацією. Одним з таких ефективних

способів, на наш погляд, є технологія інтелект-карт, заснована на встановленні та зображенні асоціативних зв'язків.

Автор методу ментальних карт – Тоні Б'юзен – відомий англійський письменник, лектор і консультант з питань інтелекту, психології навчання й проблем мислення, стверджує, що впровадження інтелект-карт може знайти застосування в будь-якій сфері життя, де б не було потрібно вдосконалювати інтелектуальний потенціал людини та запам'ятовувати велику кількість інформації [2].

Ефективність використання цього засобу пов'язана з будовою людського мозку, що відповідає за обробку інформації. Ліва півкуля відповідає за логіку, аналіз, впорядкованість думок. Права півкуля – за ритм, сприйняття кольорів, уяву, представлення образів, розміри, просторові співвідношення. Учні чи студенти, засвоюючи інформацію, використовують переважно лівопівкульні ментальні здібності. Це блокує здатність головного мозку бачити цілісну картину, здатність асоціативного мислення. Інтелект-карти залучають обидві півкулі, формують навчально-пізнавальні компетенції учнів, розвивають їх розумові і творчі здібності. Тому вони є найважливішим інструментом сприйняття, обробки і запам'ятовування інформації, розвитку пам'яті, мислення, мови. Технологія ментальних карт дозволяє в процесі навчання дотримуватись чіткого структурування знань, починаючи від простого і загального, поступово переходити до більш складної та детальної інформації. Т. Б'юзен зазначає, що інтелект-карта – це інструмент для збільшення ефективності мозкового штурму [2, с. 89].

Робота з інтелект-картами на заняттях розвиває мислення, уяву, творчі здібності студентів, мовну здогадку, підсилює мотиваційний аспект. Ефективність роботи студента на лекції визначається його умінням створювати конспект і відтворювати за його допомогою інформацію. Для викладача важливим стає досягнення якості конспектування студентами його лекції. У свою чергу на якість конспектування впливає уміння студента усвідомлено слухати та виокремлювати інформацію, що підлягає фіксації. Однак практика

свідчить, що сучасний студент часто неспроможний динамічно орієнтуватись у логіці викладу викладачем інформації, не встигає за думкою лектора, намагається записати сказане повністю і дослівно, наслідком чого стають регулярні прохання до викладача повторити вже сказане. Намагання замінити класичне конспектування альтернативними способами збереження інформації представлені у практиці лекторів як опорні конспекти, у яких навчальний матеріал пропонується у вигляді компактної структурно-логічної схеми, що швидко запам'ятовується, має вигляд системи дидактичних блоків із закодованим у ній змістом навчального матеріалу [1].

Інтелект-карти, створені викладачем, сприяють наданню інформації особистісного сенсу, результатом чого стає виклад лекції для студентів з орієнтацією не на текстовий конспект, а на радіанний запис, оздоблений асоціативними змістами. Інформація, представлена у вигляді інтелект-карти, дозволяє педагогу викладати лекцію без прив'язки до тексту, водночас цілісний план інформації завжди перед очима.

Інтелект-карти сприяють швидшому й ефективнішому запам'ятовуванню студентами інформації порівняно з класичним конспектуванням, оскільки інформація представлена візуально, в одній площині (зникає потреба листати конспект); окремі позначки або кольори надають особистісної значущості кожному з вузлових понять; зв'язки між поняттями дозволяють усвідомлювати інформацію як систему. Зауважуємо також, що інтелект-карти можуть створюватись як способом малювання, так і шаблонним способом – у межах комп'ютерних програм.

Слід зазначити, що ручне створення інтелект-карти дозволяє актуалізувати креативне мислення студента, а індивідуальний режим виконання стає позитивним в аспекті збереження комфорту мисленнєвої діяльності, у результаті чого інтелект-карта є інструментом особистісно-сенсового відображення думки студентів на задану тему. Після виконання цього завдання студенти зауважували, що стали виокремлювати невідомі раніше асоціативні ряди професії, усвідомлювати більшою мірою відповідальність за результати діяльності,

кількість та особливості аудиторій, включених у спільну діяльність, а також – ресурси й витрати, які слід урахувати для найбільш ефективної реалізації у професії. Слід зауважити, що багато хто із студентів, які створювали інтелект-карти за визначеною темою в ручному режимі, визнали, що цей творчий продукт став свого роду мотиваційною візуалізацією майбутньої професійної діяльності.

Варто зазначити, що викладач, готуючись до лекції, також може записувати інформацію у вигляді інтелект-карти – тоді він орієнтується на логічні зв'язки між поняттями, але зазначений спосіб можна використовувати лише за умови вільної орієнтації у тексті та підготовлених карток із цитуванням необхідних визначень. Лекційний матеріал на основі інтелект-карт є гнучким, його легко пристосовувати до умов, що змінюються. У час стрімких змін інформації й розвитку знання викладач може легко і без значних затрат часу вносити корективи до своїх лекцій.

Інтелект-карти є активним засобом створення презентацій до виступів. Оскільки мозок людини сприймає як вербальну (мову), так і невербальну (образи, символи) інформацію, а інтеграція представлення інформації зазначеними способами дозволяє зберігати активну увагу слухачів доволі довго.

Їх можна використовувати на різних етапах заняття. Мовленнєва зарядка проводиться у формі «мозкового штурму» за певною ситуацією. Інтелект-карти допомагають для рефлексії, повторення вивченої теми, підсумкового контролю, для систематизації тематичного матеріалу.

Важливим є використання кольору. Студент визначає, який колір використовувати в певній частині, обирає власну символіку. Вся робота на інтелект-карті - це власні відкриття студентів, розвиток їх особистих здібностей. Відсутні будь-які стандарти і обмеження. Коли потрібно згенерувати ідею або розробити творчий проект, прийняти групове рішення і змодельовати управління проектами, проаналізувати результати, доцільно використовувати метод створення колективних інтелект-карт. Генеральна інтелект-карта виглядає як узагальнення знань, понять, подій; як суцільне уявлення студента про тему або певний період. У них реалізовано принцип: більше свободи, і більше

відповідальності для самих студентів. Їх можна створювати і колективно. Тоді ми розв'язуємо проблеми кооперації в роботі толерантного прийняття ідей товариша, захисту власних прав на творчість, вирішення проблем та інше. До того ж, інтелект-карти не визнають стандартів, а значить вони особистісний продукт.

Інтелект-карти можуть створюватися як в електронному вигляді за допомогою спеціальних програм та онлайн сервісів, так і на папері. Якість і ефективність інтелект-карт можна покращувати за допомогою кольору, малюнків, символів і аббревіатур, а також за допомогою додання карті тривимірної глибини, що дозволяє підвищити цікавість, привабливість, оригінальність і ефективність карти розуму. А це дозволяє збільшити творчі здібності при створенні і подальшому використанні карт, генеруванні ідей і покращує запам'ятовування інформації, що міститься в карті.

Результати дослідження довели, що використання теоретично обґрунтованого інноваційного методу інтелект-карт на заняттях:

- надає можливість викладачам забезпечувати:
 - розвиток наочної компетенції студентів;
 - креативності мислення;
- підвищує їх мотивацію, допомагає виявити причини когнітивних труднощів і відкоригувати їх.

Цей метод дає можливість студентам:

- формувати загальноосвітні уміння й навички, пов'язані зі сприйняттям, переробкою і обміном інформацією;
- покращує всі види пам'яті;
- розвиває інтелект, просторове мислення, упевненість в своїх силах і здібностях, пізнавальну активність;
- мислити по-новому – природно, творчо і невимушено, максимально використовуючи обидві півкулі головного мозку;
- підвищувати результативність;

- самостійно виявляти слабкі місця в знаннях, виконувати роботу над помилками.

Отже, застосування на практиці інноваційних методологічних підходів надає можливість викладачам впроваджувати та вдосконалювати нові методи роботи, підвищувати ефективність навчального процесу та рівень знань студентів. Використання інтелект-карт у процесах усвідомлення інформації на лекціях впливає на активність слухання студентів; дає можливість систематизувати відомості через особистісне осмислення й структурування; сприяє ефективному запам'ятовуванню.

Список літератури

1. Солодовник А. О. Mind-mapping як інструмент організації самостійної роботи курсантів з фізики. *Інформаційні технології в освіті*. Херсонський державний університет. 2012. № 12. С. 201-205.

2. Тоні Б'юзен. Мапа думок. Докладний посібник із вивчення із застосування найпотужнішого інструмента мислення у світі. Львів: Видавництво Старого Лева, 2021. 224 с.